

LAUSUNTO 14.8.2014

Ilpo Suoniemi
Tutkimuskoordinaattori
PALKANSAAJIEN TUTKIMUSLAITOS

Tutkimuskoordinaattori Ilpo Suoniemen lausunto hallituksen esityksestä Eduskunnalle laiksi perintö- ja lahjaverolain 14 ja 19 a §:n muuttamisesta

Pääkohdat lausunnon kannalta

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi perintö- ja lahjaverolakia. Veroasteikkoja tarkistettaisiin korottamalla veroprosenttia kussakin asteikon portaassa yhdellä prosenttiyksiköllä. Lisäksi asteikkojen ylin, vuosina 2013 – 2015 yli 1000 000 euron määräisiin perintöosuuksiin ja lahjoihin sovellettava kolmella prosenttiyksiköllä korotettu veroprosentti säädettäisiin pysyväksi.

Suomen perintö- ja lahjaverotuksen muuttamista hallituksen esityksen mukaiseksi voidaan pitää hyvänä muutoksena nykytilaan. Se on askel oikeaan suuntaan, erityisesti kun arvioidaan muita vaihtoehtoisia tapoja kerätä vastaava verokertymä, ja punnitaan eri veromuotojen aiheuttamia hyvinvointitappioita. Seuraavassa lausunnon perustelut ja suppea katsaus perintöverotuksen (ja sitä vastaavan lahjaverotuksen) ominaisuuksiin.

Perintöverosta

Kansainvälisessä vertailussa Suomen perintöverotus ei ole nimellisten veroprosenttien mukaan arvioituna ylälaidassa. Lisäksi perintöverokynnyksiä on äskettäin nostettu ja näin poistettu laajojen kansalaispiirien kokemaa perintöveron epäkohta (Aura ja Pirttilä 2007).

Perintöverotuksen vaikutusten arviointi riippuu siitä, tarkastellaanko sitä jäämistön jättäjän vai perinnön saajan näkökulmasta. Monet klassiset taloustieteilijät ovat pitäneet perintöveroa lähes ihanteellisena verona. Perintövero voi olla hyvin progressiivinen ja sillä on vähäiset kannustinvaikutukset, koska vero tulee maksuun vasta jäämistön jättäjän kuoleman jälkeen ja kohdistuu perinnön saajan kannalta ei-ansaittuun tuloon. Näin on erityisesti silloin, kun kuolema tulee yllätyksenä.

Perintöverotusta voidaan puoltaa kapitalismin ihanteiden näkökulmasta. Milton Friedman (1962) puoltaa tuottavuuteen perustuvaa tuloksen jakoa: "Kullekin sen mukaan, mitä hänen omistavansa välineet tuottavat." Perintö on vastikkeeton lahja, jolla ei ole mitään tekemistä tuottavuuden kanssa. Friedmanin mukaan ihmisille olisi taattava yhtäläiset lähtömahdollisuudet. Tätä voi pitää kapitalismin toisena ihanteena. John Stuart Mill ([1891], ks. Tuomala 2006 ja myös Aura ja Pirttilä 2007) piti edeltävän sukupolven varallisuuden tasajakoa ihanteellisena lähtökohtana uudelle sukupolvelle.

Toisaalta perinnön jättäjällä voi olla erityinen perinnönjättömotiivi, jolloin perintövero aiheuttaa tehokkuustappioita. Perinnönjättäjän näkökulmasta perintö- (ja lahja)vero on osa pääomaverotusta. Pääomaverotuksen tärkeimmät osat ovat varallisuusvero (yleinen varallisuusvero poistettiin Suomesta vuonna 2006, mutta kiinteistövero on jäljellä), omaisuuden tuotosta perityt verot, myynti- (tai muu luovutus)voittovero ja perintö- ja lahjavero.¹ Lisäksi listaamattomien (julkisesti noteeraamattomien) yhtiöiden yritysvero on omistajayrittäjän kannalta ainakin osittainen vero pääomalle. Yleinen käsitys on, että siirtyminen yritysverotuksesta pääomatulon saajan verotukseen olisi järkevää kansainvälisen verokilpailun takia. Koska Suomessa on aivan hiljattain kevennetty yritysverotusta, olisi tämän vastapainona harkittava vastaavia pääomaverotuksen (esimerkiksi perintöverotuksen) kiristämismahdollisuuksia.

Piketty ja Saez (2013) tarkastelevat perintöverotusta optimaalisen veroteorian näkökulmasta. Lähtökohtana on tuloerojen pienentämiseen tähtäävän tasa-arvotavoitteen ja tehokkuustavoitteen ristiriita ja punninta vastakkain. Yksinkertaisuuden vuoksi he tarkastelevat sekä lineaarista että kaksiportaista verotaulukkoa, jossa alarajan ylittävää perinnön osaa verotetaan kiinteällä veroprosen-

¹ Pääomaverotuksen eri muodot eivät ole samassa asemassa ja niillä on eroja. Perintö- ja varallisuusvero kohdistuvat koko varallisuuteen. Näin verotaakka kohdistuu yhdenmukaisemmin ja tasapuolisemmin eri omaisuusserien tuotoille. Lisäksi perintö- ja varallisuusvero kohdistuvat henkilöille, eivät suoraan yritystoimintaan, jolloin vältytään yritystoiminnan valintoihin liittyviltä verokiiloilta. Henkilötasolla myös progressiivinen verotus on mahdollinen.

tilla. Pääomavero vaikuttaa sekä perinnän jättäjän että perinnön saajan kannustimiin ja asemaan tulojakaumassa. Lopputulos riippuu kannustimien lisäksi tulojakaumaa koskevista yhteiskunnallista preferensseistä ja siitä, miten perinnönjako (jättäjä/saaja) yhdistää tulojakauman eri osat. Käyttäen tutkimustietoon perustuvia kalibroituja parametreja sekä Ranskasta että Yhdysvalloista heidän mallinsa mukainen perintöjen optimaalinen rajaveroaste on suuren enemmistön näkökulmasta arvioituna 60 prosenttia, poikkeuksena ovat suurimpien perintöjen saajat (ylin 30 % saajista). Näin korkea rajaveroaste johtuu siitä, että perintövaroista valtaosa siirtyy tulojakauman ylimmän osan sisällä. Tulos vastaa pitkälle niitä perintöveroasteita, jotka olivat voimassa anglosaksisissa maissa 1930-luvulta aina 1980-luvulle asti.

Nykyisen perintöveron tuotto on merkittävä valtion talouden kannalta (630 milj. € vuonna 2013), kun otetaan huomioon edellä esitetyt argumentit veron vähäisistä tehokkuustappioista vastaavan työn verotuksen kiristyksen aiheuttamiin. Lisäksi tuotto on kasvussa ja kertyy merkittävältä osin suurista perinnöistä (Lakiesityksen perustelut, s. 4).

James Meade ([1978] ks. Tuomala 2006) ja Thomas Piketty (2014) ovat pitäneet tärkeänä sitä, että estetään perhedynastioiden varallisuuden kasautuminen. Varallisuuden keskittymisestä seuraa taloudellisen vallan keskittyminen. Samalla esiin nousee uhka poliittisen vallan keskittymisestä, joka haittaa demokratian toimivuutta ja korvaa meritokratian plutokratialla. Progressiivinen perintövero on tärkeä työkalu estettäessä varallisuuden kasautumista perhedynastioille ja oli yksi syy Yhdysvalloissa 1940- ja 1960-luvuilla vallinneeseen ankaraan verotukseen (kuolinpesien veron ylimmät rajaveroprosentit lähes 80 %), koska haluttiin tehdä ero vanhaan, aateliston ja perintöeliitin hallitsemaan Eurooppaan.

Viime aikoina Thomas Piketty (2011, 2014) on tehnyt merkittävää tutkimusta arvioidessaan perintöjen vaikutusta varallisuuden kertymiseen. Samalla hän tarkentanut Kotlikoffin ja Summersin (1981) ja Modiglianin (1988) tekemiä keskenään ristiriitaisia arvioita ja tuonut esille näiden eroja. Suomesta ei ole vastaavaa tutkimustietoa. Piketty ja Zucman (2014) ovat arvioineet, miten perintöjen kasautuminen, joka on heidän mukaansa kasvussa, vaikuttaa pitkällä aikavälillä varallisuuden karttumiseen, varallisuuden ja kansantulon suhdeluvun kehittymiseen ja varallisuusjakauman keskittymiseen.

Vaikutus yritystoimintaan

Mikä vaikutus perintöveron nostolla on yritystoiminnalle, muuten kuin olemalla osa säästämisen verotusta? Talusteorian perusteella perintöverolla ei pitäisi olla mainittavaa vaikutusta toimivien pääomamarkkinoiden oloissa, kuten ei omistusmuodolla muutenkaan. Ei ole myöskään vahvaa empiiristä näyttöä perheyriyten sukupolvenvaihdosten subventoinen tehokkuushyödyistä. Päinvastoin, on jopa

esitetty, että perustajayrittäjän omistuksessa oleva yrityksen tehokkuus heikkenee ajan myötä, jos yritysten johtoon ei palkata ammattijohtoa vaan liikkeenjohtoa jatketaan perheen sisäisesti. Bloom, Genakos, Sadun ja Van Reenen (2012) ovat havainneet, että perustajan omistuksessa olevat yhtiöt ja ns. perheyhtiöt ovat ”huonommin johdettuja” kuin ne, joissa omistus on hajautettu esimerkiksi listautumalla pörssiin. Toisaalta liikkeenjohtokäytännöissä on huomattavaa vaihtelua sekä maiden että toimialojen sisällä.

Teorian lähtökohdista arvioituna rahoitussektorin ja yrittäjän välinen, epäsymmetrinen informaatio yritystoiminnan edellytyksistä ja yrittäjän panoksesta johtaa luonnollisesti (täydellisesti) toimivien pääomamarkkinoiden oloissa saatujen tulosten uudelleenarviointiin. Sukupolvenvaihdos voi olla tilanne, jossa epäsymmetrinen informaatio vaikuttaa. Mutta se, mihin suuntaan tulos kääntyy, ei ole itsestään selvää, vaan riippuu muista tekijöistä, esimerkiksi rahoitusinstituutioista ja toimialasta. Asiaa koskeva tutkimustieto ei ole niin selvää, että perheyriyten sukupolvenvaihdoksiin Suomessa kytkettyjä perintöveron huojennuksia tulisi muuttaa (esimerkiksi poistaa). Toisaalta perusteluissa mainitun VATT:n tutkimuksessa havaitun investointeja lyhyellä aikavälillä supistavan vaikutuksen merkitys ulotettuna relevantille sukupolven mittaisella aikajaksolle jää avoimeksi. ■

Lähteet

- Aura, A. S. ja Pirttilä, J. (2007) Perintövero on hyvä veromuoto – Suomen perintöverotusta voisi kuitenkin uudistaa. *Talous & Yhteiskunta* 1/2007, 16–21.
- Bloom, N., Genakos, C., Sadun, R., ja Van Reenen, J. (2012) Management practices across firms and countries. <http://www.nber.org/papers/w17850>.
- Friedman, M. (1962), *Capitalism and Freedom*. Chicago University Press, Chicago.
- Kotlikoff, L.J. ja Summers, L.H. (1981), The role of intergenerational transfers in aggregate capital accumulation. *Journal of Political Economy*, 89, 706–732.
- Modigliani, F. (1988), The Role of Intergenerational Transfers and Lifecycle Savings in the Accumulation of Wealth. *Journal of Economic Perspectives*, 1988, 15–40.
- Piketty, T. (2014), *Capital in the 21st Century*. Harvard University Press.
- Piketty, T. (2011), On the Long-Run Evolution of Inheritance: France 1820–2050. *Quarterly Journal of Economics*, 1071–1131.
- Piketty, T. ja Saez, E. (2013), A Theory of Optimal inheritance taxation. *Econometrica*, 81, 1851–1886.
- Piketty, T. ja Zucman, G. (2014), Wealth and Inheritance in the Long Run. June 29, 2014, manuscript prepared for the Handbook of Income Distribution (North-Holland, volume 2).
- Tuomala, M. (2006), Perintöverotuksesta. *Kansantaloudellinen aikakauskirja*, 4/2006, 511–516.